

DZIENNIK

URZĘDOWY

Woiewodztwa Sandomierskiego.

W RADOMIU DNIA 28 LUTEGO ROKU 1819.

Wydział Policyiny.

Nro- 32807 KOMMISSYA WOIEWODZTWA
Sandomierskiego.

Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych i Policyi, Reskryptem swoim de data 21 b. m. Nro. 1209 wydanem, zapobiegając smutnym wydarzeniom pożarów, iakie przez nieostrożność samychże Mieskańców często wypliywają, — upoważniła Kommissyę Woiewodzka do ponowienia przepisow Policyi Ogniowej ieszcze w roku 1810 dnia 1 Maja przez byłego Ministra Policyi wydanych. —

Kommissyę Woiewodzka dopełniając tego Rozporządzenia, przesyła nayprzod każdemu Kommissarzowi w Obwod delegowanemu po jednym Exemplarzu namienionych przepisow, końcem obestania ich umyślnem Obiegnikiem, po wszystkich Gminach z obowiązkiem, aby każdy Woyt Gminy i Burmistrz Miasta, takowe w jednym Exemplarzu wypisane, na drzwiach Kancellaryi swojej miał wystawione, — a następnie też przepisy domieszcza w Dzienniku Woiewodzkim poniżej, które przez każdego Woyta Gminy i Burmistrza przez trzy po sobie następujące święta zwołaney umyślnie Gminic celem bliższego obeznania ogłoszone być mają, — a dowody publikacyi Kommissarzom Obwodowym złożone, którzy po ogólnym zebraniu Kommissyi Woiewodzkiej szczególne Rapporta zdadzą, aby zaś usiło

wania Rządu tym pewnicyszy skutek wziąć mogły. — Kommissya Woiewodzka zobowiązuje wszystkich Woytow Gmin i Burmistrzow, do ścisłego zachowania wszelkich przepisow Policji Ogniowej inż tylokrotnie ogłoszonych, do czego należy, iżby kaźden Woyt i Burmistrz nie spuszczał się na Individua dodane osobiście przynajmniej raz w Miesia przełonywać się stała o tym wszystkim co do porządku i bezpieczeństwa ściaga się — mianowicie, czy kominy znajdują się w stanie bezpiecznym regularnie wymiatane, Drabinami zaopatrzone, i ogniska dokładnie urządzone, czy nie znajdują się składy jakie palną materją mejące w miejscach przepisami zakazanych, szczególniej po Wsiach Woyci Gmin zwrocić mają uwagę na obrabianie i skład przędzy z ktorego najwięcej przypadków pożaru wynika i wszelkie nie bezpieczeństwa usuwać, równą troskliwość Woy i Gmin i Burmistrze Miast zwroczą na Tytuł IIgi dołączonych przepisow względem spieszego ratunku pożaru i wszelkie tam wskazane środki ile możność dozwoli urządzić, kaźden zaś Woyt Gminy i Burmistrz Miasta urządzony przez siebie sposob, spieszego ratunku w przeciągu Miesiąca jednego złoży Kommissarzowi Obwodowemu — a Ci w szóstcu tygodniach zebrawszy to wszystko, ułożą ogólne Dezygnacye i wraz z swemi Uwagami Kommissyi Woiewodzkiej przedstawią — przy urządzeniu spieszego ratunku szczególna uwaga zwrócona być ma, na zapas narzędzi potrzebnych mianowicie Szawek, Bosaków Osiłków, Wąwerekow, Kadzi etc. — na Studnie i źródła wodne, i na uporzędkowania i w czesnym przeznaczeniu Ludzi sposobnych do ratunku, aby pod czas pożaru bez tracenia nadać imo czas — Ratunek spieszny dany być mógł, — O zapasie pomienionych narzędzi Rapporta Normalne y Wykazy w terminach złożone być mają. — Ponieważ nrządzie niniejsze w zupełnym związku z urządzeniem od 15 Sierpnia 1815 przez byłego Prefekta wydanem będąc, iedynie tylko do dobra ogólnego dąży, Kommissya Woiewodzka więc iest tego przekonania, że nie tylko wszyscy Kommissarze Delegowani w Obwody, Woyci Gmin i Burmistrze Miast. przywodem do skutku zajmą się, — ale nawet wszyscy Mieszkańcy przeięci swym własnym dobrem i bezpieczeństwem wszelkimi siłami do tego prajłożyć się nie opuszczą: —

Radom dnia 30 Grudnia 1818 Roku.

Prezes J. Bądzi.

Za Sekr. Jeneral. PŁb.

MINISTER POLICYI.

W skutku Organizacyi Władzy Ministrów Dekretem Najjaśniejszego Pana Pod dniem 20 Mca Kwietnia 1808 Roku zatwierdzoney, polecający onemuż dozór nad wykonaniem Urządzeń zapobiegających przypadkom Ognia, niniejsze stanowi przepisy, tak względem zarządzenia ile możności pożarom przez oddalenie przyczyn które je wznicić mogą, iako też podania środków jakie przy prędkim dostrzeżeniu do dzielnego ratunku w czasie pożaru służyć powinny, nakoniec wskazania iak sobie postąpić należy po ugaszonym Ogniu, aby przeszkodzić odnowieniu się iego i zmniejszyć szkodliwe skutki.

TYTUŁ PIERWSZY

Sposoby pożarom zapobiedz mogące,

- §. 1 Gdy Rosownie do dawnych Urządzeń nikomu po Miastach, bez pozwolenia Zwierzchności Policji, nie wolno nowego stawiać lub murować budyku, iakoli też znaczy w nim podejmować reparacyi lub odmiany, a to w zamiarze porządnego i bezpiecznego budowania; Policya miejscowa iak najpilniejsze da baczenie przy zakładaniu nowych domow lub ich znaczney reparacyi, aby belki w Kominie wpuszczaniem nie były, ani blisko tychże tak też belki, iako i krokwy, oraz łaty zakładanemi nie zostały: dla czego kaźdy nowy Dom stawiać lub stary z gruntu reparaować chcący Plan onegoż w Miastach większych Urzędowi Policyjnemu, okazać obowiązany, i po aprobacyi tegoż, dopiero do reparacyi przyśląć może, po mniejszych zaś Miasteczkach Urząd Policyjny zesłać powinien wprzedy na Grunt Maystra Malarzkiego dla przekonania się, iż nowa budowa lub reparacya nie zagraża, nie bezpieczeństwem pożaru i dopiero w ten czas pozwolenie wyda.
- §. 2 Za nie zachowanie tych przepisow nietylko Gospodarz, lecz Mayster Budowy lub Reparacyi doglądający, ukarany być winien.
- §. 3 Dostrzegać winna Policya, by budynki drewniane od wszelkich Warsztatow przy których się nżywa ognia, były oddalone.

- § 4 Co się tycze Domow drewnianych w pewnym okrażeniu między budykami mura-
wanymi znajdujących się, a ruiną lub nie bezpieczeństwem ognia zagrażających, Po-
licya miejscowa wyda rozkazy na ich rozebranie; w przypadku sprzeiwienia się Wła-
ściciela, toż rozebranie na jego koszt przez Policją miejscową skutecznym byd
powinno.
- § 5 Dziedzice, Possessorowie, Murgrabiowie, Gospodarze, pilne staranie mieć będą, ab-
kminy dobrze wycierane były; a zatyw w przypadku zapalenia się Sadzy:
- a) Jeżeli z przyczyny Właściciela nie utrzymującego rocznego Kominiarza
Właściciel karze podpada.
- b) Jeżeli przez niedbalstwo Kominiarza, Kominiarz nkarany bydź ma.
- § 6 Mayster Mularski wyprowadzając kminy, uważać winien, aby były obszerne, do
wycierania łatwe, ciasnych i krętych a zatyw trudnych do wymiatania sadzy, nie
miały zakątów — Kominiarz dotrzęgłszy jakiegokolwiek bądź w założeniu lub wypro-
wadzeniu kominow wady, Gospodarza ostrzedz winien, a gdyby ten na to nie miał
uwagi, miejscową Policją nwiadomić, końcem przedsięwzięcia zaradzających szro-
dkow, na koszt Dziedzica gdyby się upierał.
- § 7 Loho w ogólności starać się należy, aby Fabryki, do których ognia potrzeba, iako
to: Gorzelnie, Browary, Mydlarnie i t. p. ile możności na oddalone przedmieścia by-
ły przeniesione, do czego już słosowne wylane są Urządzenia — Z tym wszystkim
Policya miejscowa czuwać zawsze powinna, aby i na przeznaczone miejsca przepro-
wadzone, były ile możności murowane i od drewnianych budynkow odosobnione.
- § 8 Słosarze, Kowale, Piekarze, Konwisarze, Mosiężniki, Kottarze, Złotaicy, Blacharze
Ruśnikarze, Mieczniki i inni Rękodzielnicy, którym mieszkać w Mieście nie iest za-
broniono, warsztaty swoje zwłaszcza w znaczniejszych Miastach, w miejscach skle-
pionych mieć ile możności powinni,
- § 9 Szczególniejsza przy częstych rewizyach bydź powinna bacznosc na Stobrzy, Toka-
rzy, Stelmachow, Kłodziciow, aby w Izbach warsztatowych drzask i wi row niekno-
piali i oneż od kominow i piecow, odgarnywali, tudzież zby żadnego drzewa na pie-
cach nie suszyli, i przy nocney porze światła nie zoflawiali: bliższy dozor pod odpo-
wiedzialnością Właścicielom domu zoflawia się.

- § 10 Nie mniejszey bacznosci dołoży miejscowa Policya; aby w mieszkaniach takowech
nie były wielkie składy drzewa zakładane, lecz na takowe oddalone od domow mie-
szkalnych place przeznaczone zostały, pod odpowiedzialnością Rzemiosłnika i Właści-
ciela. — Podobna ostrożnosć i względem składow węgla zachowana bydź ma.
- § 11 Handlującym drzewem i węglm żadnych składow w poszrod domostw, Stodół i t. p.
dozwolić nie można. — Place nad Rzekami lub oddalone miejsca za Miastem, gdzie-
by Rzek nie było, na to przeznaczone bydź powinny.
- § 12 Dawniejsze przepisy wskazujące, aby składy Gorzałek, jeżeli są wśródz Miasta,
tylko w Gmachach sklepionych umieszczone bydź mogły, iak nayostrzey niniejszym
urządzeniem ponawiają się
- § 13 Składy prochowe wśródz Miasta cierpiane żadną miarą bydź nie mają — Na to
powinny bydź prochownie od Miasta dalekie — Kupcy prochow handlujący, a tem
bardziej Gospodarze więcey nad sześć łuntow prothu, w domu mieć nie powinni —
Cz-go iak naysurowiey Policya miejscowa doglądać obowiazana.
- § 14 Słomny, Łoie, Sad a, Oleie i tym podobne palne materyaly, w składach odosobnio-
nych od domow mieszkalnych zachowane bydź mają.
- § 15 Zakazuje się iak naysurowiey, aby na srychach, w domach mieszkalnych nie prze-
chowywano drzewa, węgla, siaru, słomy, i t. p.
- § 16 Nie ostrożne z światłem obeyscie się, częstokroć pożarow bywa przyczyną, zatyw
idący w porze nocney do stajen, szop, składow, pod srych i w miejsca gdzie się
znajdują palne materyaly, światło powinien mieć w Latarni, czego Właściciele Do-
mow szczególniey doglądać powinni.
- § 17 W Auskeryach i Karcznach gospodarz doglądać obowiazany, aby do stajen bez la-
tarni nie chodzono i swiecy do słupow nie przylepiano.
- § 18 Tym bardziej używanie szcep rozpalonych iest zakazane. i również iak przenosze-
nie żaru w otwartym naczyniu.
- § 19 Palenie Lulek w Stajniach lub na dworzu. iuz dawniejszym Urządzeniem iest za-
bronione.
- § 20 Popioł zbierany nie powinien bydź nigdy wysypowany na miejsca otwarte i nie
zabezpieczone, a tym bardziej na srychach i w naczyniach drewnianych, lecz w kła-
dach albo piwnicach, lub też odniesiony na oulegle od mieszkania miejsca.

- §. 21 Suszenie przędzy w domu jak najsurowiej jest zakazane, stosownie do dawnych przepisów.
- §. 22 Dawanie fajerwerkw wśrod zabudowań zupełnie jest zabronione — Policja miejscowa powinna wyznaczyć lokalność na takowe igrzyska. w położeniu pożarem nie zagrożającym.
- §. 23 Równie strzelanie do Tarczy, tylko w mieścu przez Policją miejscową wyznaczonem dozwolone być może — jako też strzelania z moździerzy w czasie Uroczystości, strzelanie oraz między zabudowaniami jest zupełnie zabronione, chyba za wściekłym Zwierzem.
- §. 24 Gdy nie dosyć jest na śródkach, jakich ostrożność doradza dla zapobiegania wyniknąć mogącym pożarom, należy jeszcze, aby każdy był/usposobionym do ratunku w przypadku nieszczęścia, przeto:
- §. 25 Policja miejscowa jak najsurowiej doglądać jest winna, aby wodociągi, pompy studnie, tak publiczne jako i w domach partykularnych, w jak najlepszym były stanie
- §. 26 Uważać powinna, aby każdy Gospodarz w swym domu, przynajmniej każdą iedną zawsze wodą nalaną miał na pogotowie.
- §. 27 W każdym Mieście lub Wsi używać się powinny Siskawki węłowe, ręczne, flagwis. węborki skorzanę, drabiny, bosaki, i siekiery do miejsca należące, a to w miarę rozległości i zamożności Gminy Miejskiej lub Wiejskiej. — Urzędy Policyjne przynajmniej cztery razy do roku, a jeżeli można częściej, nakazą przy sobie próbę Siskawek węłowych, do której zwołani być powinni ci wszyscy, którzy podług niżej opisanego sposobu otrzymawszy stosowne znaki, do pomocy w przypadku ognia, przybywać są obowiązani — Próby te z dwojakich powodów, powtarzane być powinny, naprzód dla przekonania się, iż siskawki są w przyzwyczajonym do gaszenia stanie; powtórę, dla wprowadzenia Mieszkańców do ratunku przybywać obowiązanych, do porządku i pełnienia przepisanych sobie powinności.
- §. 28 Na przechowanie tych naczyń Szopy mają być wystawione, lub inne miejsce bez pieczne oznaczone, uważając aby przystęp do tychże był zawsze łatwy.
- §. 29 Przy Studniach powinny flagwis w lecie wodą nalane, w zimie zaś przewrócone.
- §. 30 Oprócz takowych naczyń i narzędzi do ogółu należących, każdy Klasztor, Zgromadzenie, Właściciel domu prywatnego, powinien mieć w miarę obszerności zabudowa-

nia, pewną liczbę ręcznych Siskawek, węborków ile możności skorzanych, tudzież drabiny, bosaki, siekiery tak złożone pod ręką, aby w przypadku pożaru w przędności użyte być mogły.

- §. 31 Urzędy Policyjne miejscowe przy częstych ukazach rewizji kominów doglądać mają, tak zachowania przepisów powyższych, co do ostrożności względem zapobiegania pożarom, jako też czyli Gospodarze ilość oznaczoną naczyń i narzędzi utracili. — Nie posłuszni karom Policyjnym podpadają, a w przewinieniach ważniejszych, do Sądu odesłani być mają.
- §. 32 Właściciele, Komornicy, Rzemieślnicy, za czeladź swoją i służących są odpowiedzialni.

TYTUŁ DRUGI

Jak sobie postąpić należy, gdy się pożar spostrzeże; porządek przy ratowaniu i gaszeniu.

- §. 33 Dać łaczenie na wszczynający się pożar, lub jest szczególniejszym obowiązkiem Dozorców Policyjnych, również jak nocnych Patrolistów i Stróżów, każdy wszelako Obywatel lub Mieszkaniec, który go spostrzeże bądź w własnym domu lub w obcym i winien natychmiast dać znać do Urzędu Policyjnego i warty, a to pod karą gdyby się z tym doniesieniem z późnił.
- §. 34 Sługa Policyjny dać znać do najbliższego Kościoła, aby na gwałt w Dzwon uderzono, i natychmiast Prezydent Policyi w Warszawie, w innych Miastach Prezydent Muncypalny, Burmistrz lub Woyt w Wsiach, o wszczętym Ogniu mają być uwiadomieni.
- §. 35 W Miastach większych gdzie jest Ratusz, z Wieży w dzień ma być wywieszona Czerwona Chorągiewka, w nocy Latarnia w tę stronę, z kąd pożar wybuchnął — Dozorcy także z grzechodkami rozycić się mają.
- §. 36 Za słyszeniem Dzwonów, bębna, grzechotki, lub wyrzuceniem znaków, Gospodarz winien natychmiast wysłać parobka lub sam przybieść na ratunek, z narzędziem do gaszenia, jaki przez Urząd Policyjny będzie miał oznaczony, i z znakiem który także od Policyi onemuż wydany, dowodzić będzie jego przy pożarze powinność, — Dla czego Urzędy Policyjne każą sporządzić oddzielne znaki dla przybywać mających do ratunku

- z węgorkami, bosakami, siekierami, drabinami; iako też do stągwi i pompowania wody z sikawek, tak aby każdy wleźiał wcześniej swoje przeznaczenie — Znaki takowe wzy stkim do ratunku przybywać obowiązany, rozdaue bydź maia i przynajmniej co trzy Miesiące odmieniane bydź powinny, zachowując koley Mieszkańców w tey zmianie.
- §. 37 Obowiązek osobistej posługi, pada szczególniey na Ciesłow, Mularzy, Kominarzy. a zaś Sprycy-Majstrowie, każdy do swojey Sikawki, stawić się nie zwłocznie powinni.]
- §. 38 Formani, Piwowszy, Karcty i Powozy dziennc, lub na godziny, oraz wszyscy inni Konie dla zysku ntrzymujący. winni są stawić się iak nayprędzey z zaprzągami pod Sikawki i stągwie, i też zawiość na miyce pożaru.
- §. 39 Gdzie miasto iest znaczniejszy, Ludzie do gaszenia Ognia wyznaczeni, schodzić się maia, do mieszkania Kommissarza Cyrkułowego, któren ich poprowadzi do ognia.
- §. 40 Kommissarze uważać powinni czyli wszyscy ludzie do ratunku wyznaczeni, stawili się do powinności, nie stawiających zasotnie. i później po ukaranie do Urzędu Policyjnego oście.
- §. 41 Kommissarz lub w iego nie przytomności Sekretarz, albo Policyyant stanąc ze swemi ludźmi do ognia obowiązany.
- §. 42 Dla zapobieżenia wszelkiemu nie porządkowi, ieden tylko Urzędnik lub Officyalista dysponie przy ogniu, tego wszyscy słuchać są winni — w Warszawie Intendent Ogniowy pod zarządzeniem Prezydenta Policyi, w inuych Miastach Prezydent, Burmistrz, we Wsi Woyt, albo zastępujący onego z koley.
- §. 43 Gdzie są Kommissarze Cyrkułowi Ci pilnością swojey Sikawki, i ludzi z Cyrkułu sprowadzonych, i dopełniaią dyspozycyi i rozkazow dyrygującego ratunkiem.
- §. 44 Do nich należy doglądać, aby ludzie się nie rozchozili, aby wody dodatkami spiesznie dostarczano, aby przystęp był zawsze wolny, aby dla ciekawości schodzący się próżno nie zawadzali.

Dalszy Ciąg pożarom zabiegania w Numerze 9.

Dziennika Woiewodzkiego.